

PIENIALAISEN KORVEN ENNALLISTAMINEN

Ennallistamisen tavoitteet

- Tavoitteena on ojituksen seurauksena muuttuneen vesitalouden palauttaminen pienialaisessa korvessa siten, että puusto ja pintakasvillisuus, kuten rahkasammalet ja muu korpikasvillisuus, alkaa kehittyä luonnontilaisen korven suuntaan.
- Luonnontilaiselle korvelle on ominaista lähellä suon pintaa olevan veden ja varjostavan puuston aikaansaama kostea pienilmasto. Korvessa on usein kosteudeltaan erilaisia pintoja ja aukkoisen puuston tilajakauma. Puuston kokojakauma on monipuolinen ja kuolleita puita on runsaasti.
- Esimerkkejä erilaisten kunnostustoimenpiteiden tavoitteista:
 - korpea kuivattava oja padotaan siten, että veden pinta nousee ja veden luontainen vaikutus kohteeseen palautuu
 - ojassa virtaava vesi ohjataan padon avulla virtaamaan takaisin alkuperäiseen purouomaan
 - puuston rakenne muutetaan hakkuulla luonnontilaisempaan suuntaan ja kohteelle tuotetaan lahpuuta.

Kohdevalinta

- Kohteeksi sopii pienialainen, ojan kaivuun tai puron perkauksen myötä muuttunut korpi, jonka kasvillisuudessa ja puuston rakenteessa on jäljellä luonnontilaisen korven piirteitä.
- Pienialaisen korven vesitaloutta voidaan pyrkiä ennallistamaan rakentamalla korpea kuivattavaan ojaan käsintehtyjä patoja. Patojen väliin jäävien avoimien ojaosuuksien umpeenkasvu on hidasta ja ojituksen jäljet näkyvät lähimaisemassa pitkään ennallistamisesta huolimatta.
- Tavallisesti soiden ennallistaminen tehdään tukkimalla ojat. Käsintehtyjä patoja käytetään erityiskohteilla, kuten lähteisillä paikoilla tai hyvin pienialaisilla ja hankalapääsuisillä kohteilla sekä lajiston suojelun kannalta aroilla kohteilla. Edellytyksenä on, että vesitalouden ennallistaminen arvioidaan mahdolliseksi ja työmäärältään järkeväksi ilman kaivinkonetyönä tehtävää ojien tukkimista.
- Ennallistamiseen ei kannata ryhtyä, jos korpi on kehittynyt METSO-ohjelman runsaslahopuustoisien kangasmetsän valintaperusteilla arvioituna monimuotoisuudelle arvokkaaksi tai jos kohteella tiedetään olevan uhanalaisen lajin esiintymä.
- Kunnostuksen kohteeksi valitaan korpi, joka soveltuu toimenpiteiden jälkeen METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden mukaisesti suojelusopimuksen kohteeksi.
- Laaja-alaisissa korvissa vesitalouden ennallistaminen edellyttää yleensä konetyönä tehtävää ojien tukkimista, toimenpiteiden vesistövaikutusten arviointia ja panostuksia vesiensuojeluun. Näitä toimenpiteitä ei käsitellä tässä työohjekortissa.

Suunnittelu- ja valmistelutyöt

- Arvioidaan kohteella käsityönä tehtävän ojan patoamisen toteutumismahdollisuudet, todennäköiset vaikutukset ja hinta suhteessa vaihtoehtoisesti kaivinkonetyönä tehtävään ojan tukkimiseen.
- Selvitetään, mikä merkitys padottavaksi suunnitellulla ojalla on mahdollisen ojitusalueen ojalinjaston kannalta.
- Maaston profiilia on yleensä vaikea hahmottaa ilman apuvälineitä. Vaaitsamalla löydetään padoille parhaimmat paikat, joissa padon avulla vesi saadaan leviämään mahdollisimman laajalle kohteeseen.
- Patojen suunnitellut paikat käydään rassilla läpi maapohjan tutkimiseksi ja oikean patomateriaalin valitsemiseksi.
- Suunnitellaan padon korkeus niin, että tulvitusvaikutus on riittävä ilman, että naapurikuvioille aiheutuu tulvaongelmia.
- Naapuritilojen kanssa keskustellaan tarvittaessa.
- Patojen suunnittelussa voidaan ottaa huomioon myös virkistyskäytön tarpeet: pato voi toimia uoman ylityspaikkana tai siltana retkeilyreitillä.
- Valitaan padon tekotapa ja paikalle sopiva materiaali.
- Valuma-alue tarkastelua tarvitaan vesimäärien arvioimiseksi.
- Hankitaan ja kuljetetaan kohteelle suodatinkangasta sekä patomateriaali.
- Suunnitellaan mahdollisesti tarvittavat hakkuut.

Patomateriaalin valinta

- Yleisimmin käytettyjä patomateriaaleja ovat filmivaneri ja puupaalut.
- Filmivaneripato on pitävä ja nopea tehdä. Vanerilevyn kuljetus hankalaa, jos kohde on kaukana tiestä. Vaneripato vaatii huolellisen maisemoinnin.
- Puupaaluista rakennettavan padon materiaali paikan päältä kaadettavissa ja pyöreä puu on patomateriaalina luonnonmukainen. Tiivis pystypaalutus tehdään noin 10 cm läpimitaisista mänty- tai kuusipuista. Puupaalupato on usein vaneripatoa työläämpi toteuttaa.
- Suodatinkankaan käyttö lisää padon tiiviyttä ja kestävyyttä.

Padon rakentaminen

- Veden pääsy padon rakennuspaikkaan pyritään tarpeen mukaan estämään rakennustyön ajaksi asettamalla työpadot ylä- ja alajuoksulle. Jos uomassa on riittävästi kaatoa, niin työpato pelkäästään yläjuoksulle riittää.
- Pato koostuu kahdesta levy- tai paaluseinästä, jotka ovat on noin 1-2 metrin etäisyydellä toisistaan. Seinämien väliin jäävälle alueelle ojan pohjalle asetetaan ensin suodatinkangas ja sitten alue lapioidaan täyteen turvetta.
- Käytettäessä filmivaneria, levy asetetaan ojan tukkeeksi ja tuetaan paikalleen reunoilta paaluilla, muualta kivillä. Levy pyritään ankkuroimaan mahdollisimman syväälle uoman penkkaan, jotta se pysyy kunnolla paikallaan. Filmivaneripatoon laitetaan myös poikkipuuta tukemaan ja estämään patolevyn pullistuminen.
- Käytettäessä puupaaluja padon seinämä rakennetaan laittamalla paaluja vierä vieräen pystyyn tai poikittain. Rakennelma tuetaan huolellisesti pysty- tai poikkipuun mahdollisimman syväälle uoman penkkaan.
- Lopputuloksen kannalta padon korkeuden tarkka määrittäminen on tärkeää (vaaituskone, penkan reunaan vertaaminen tms.). Ylimääräinen materiaali sahataan pois (hyvä muistisääntö: ylimääräisen kanssa pärjää aina!).
- Padon reunat tiivistetään ja varmistetaan, että vesi ei ala syödä uutta kulkureittiä padon reunan vierestä. Savi on parasta tiivistysainetta.
- Pato maisemoidaan korven kasvillisuudella.

Puuston käsittely

- Ojituksen ja kasvupaikan kuivumisen seurauksena korvessa puuston kasvu kiihtyy. Puita kasvaa myös mättäiden välipinnoille, jotka luonnontilaisessa korvessa olisivat puuttomia liiallisen märkyiden vuoksi.
- Ojan patoamisen seurauksena vedenpinta korvessa nousee. Tästä seuraa puuston kuolemista. Lahopuu on monelle korvessa elävälle lajille tärkeä rakennepiirre, joten sen syntyminen ennallistamisen seurauksena on tavoiteltavaa.
- Veden pinnan noston seurauksena syntyvää lahoppuun määrää voi säädellä hakkaamalla haluttu osa korven puustosta ennen ojien patoamista.
- Jos hakkuita tehdään, puustoa poistetaan erityisesti välipinnoilta.
- Tehokkaaseen toimintaan päästään kytkemällä puuston käsittely ympäröivien kohteiden hakkuisiin.
- Hakuut toteutetaan roudan aikaan, jotta vältetään vettä johtavien ajourien syntyminen.